

# Judiska studier

Det judiska folket har genom historien levt integrerat såväl som segregerat, i kulturell blomstring såväl som under förtryck. Judiska studier bidrar till kunskaper om judisk religion, kultur och tradition och till förståelse för hur dessa har utvecklats i möten med olika samhällen och bidragit till tänkande och samhällsliv i Europa och andra delar av världen. Judiska studier bidrar även till att stärka den judiska minoritetens möjligheter att bevara och utveckla sin identitet som en del i det svenska samhället. Den judiska gruppen har status som nationell minoritet enligt Europarådets ramkonvention om skydd för nationella minoriteter.

## Syfte

Undervisningen i ämnet judiska studier ska syfta till att ge eleverna kunskaper om judiska religiösa traditioner och sekulära förhållningssätt. Genom undervisningen ska eleverna få kunskaper om judendomens historia och centrala skrifter samt den tradition av texttolkning, diskussion och ifrågasättande som har gett upphov till en mångfald av tolkningar och praktiker.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla kunskaper om judisk historia och därmed stärka deras möjligheter att tolka nutiden och få perspektiv på framtiden. Genom undervisningen ska eleverna ges förutsättningar att utveckla en referensram som innefattar kunskaper om centrala historiska förhållanden, aktörer och förändringsprocesser. Undervisningen ska behandla långa historiska linjer vad gäller judars levnadsvillkor, migration och relationer till olika majoritetssamhällen. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjligheter att utveckla kunskaper om hur myter och historia har använts och används för olika syften.

Undervisningen ska ge eleverna möjligheter att reflektera över judiska kulturer och identiteter och vad de kan innebära för människors sätt att tänka och leva. Vidare ska undervisningen belysa judars möjligheter att bevara och vidareutveckla sin minoritets kultur, traditioner, språk och religion i Sverige.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att analysera relevanta samhällsfrågor och kritiskt granska dem med hjälp av historiska och nutida källor.

Undervisningen i ämnet judiska studier ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

- kunskaper om tolkningar och praktiker inom judiska religiösa traditioner och sekulära förhållningssätt,
- kunskaper om det judiska folkets historia,
- förmåga att reflektera över hur kulturer och identiteter har utvecklats och utvecklas inom judiska gemenskaper och genom judars möten med olika samhällen, och
- förmåga att analysera samhällsfrågor som rör judisk kultur, historia och religion och kritiskt granska hur dessa samhällsfrågor framställs i olika källor.

## Centralt innehåll

### I årskurs 7–9

#### Religion och tänkande

- Centrala religiösa skrifter och olika traditioner för texttolkning. Historiska sammanhang där dessa har tillkommit.
- Centrala tankegångar inom judendom. Gudsuppfattning, människosyn och olika sätt att se på förhållandet mellan Gud och judar som individer och folk.
- Religiösa levnadsregler, högtider och övergångsriter samt traditioner och riter i judiska hem. Religiösa handlingars koppling till tankegångar och urkunder.
- Olika etiska förhållningssätt inom judendomen, till exempel kring frågor om mänskliga rättigheter, socialt ansvar och jämställdhet mellan könen.
- Utmärkande drag för judendomens stora inriktningar: reformjudendom, konservativ och ortodox judendom samt nya religiösa strömningar.
- Den judiska upplysningen haskala, politisk sionism och andra sekulära strömningar i judiskt tänkande.

#### Judisk historia

- Några berättelser och skrifter om judisk historia fram till det andra templets förstörelse.
- Samhällsutveckling och levnadsvillkor, till exempel judiska statsbildningar och förhållanden under icke-judiskt styre.
- Judars erfarenheter av migration under diasporan efter år 70. Levnadsvillkor och relationer till olika majoritetssamhällen genom historien. Ökad religionsfrihet och medborgerliga rättigheter för europeiska judar i samband med emancipationen under 1800-talet.
- Judars migration till och levnadsvillkor i Sverige under olika tider. Svensk-judiska erfarenheter av segregation, integration och assimilation. Vad ställningen som nationell minoritet innebär.
- Olika former av och uttryck för antisemitism genom historien och i nutiden.
- Svensk-judiska reaktioner på nazismen och Förintelsen samt reaktioner i det svenska samhället på Nazitysklands förtryck av judar och andra grupper.
- Staten Israels tillkomst och samhällsutveckling, till exempel med avseende på politik, ekonomi, befolkningsfrågor och internationella relationer.
- Exempel på hur myter och judisk historia brukas för olika intressen i syfte att skapa och stärka identiteter samt i antisemitisk retorik.

#### Judiska kulturer och identiteter

- Kulturella och estetiska uttryck i judiska miljöer under olika tider och på olika platser, till exempel inom musik, litteratur och film.
- Vad det kan innebära att ha en judisk identitet utifrån olika kulturella, religiösa och etniska perspektiv. Hur det kan vara att leva med flera identiteter.

- Olika sätt att leva med och hantera minnen av Förintelsen. Hur Förintelsen påverkar familjer, judiskt tänkande och identitetsskapande i dag.
- Judiskt liv och judiska miljöer i Sverige, till exempel kulturliv, församlingar och föreningar.
- Vad Israel kan betyda för judisk identitet och samhörighet.

### Begrepp och källor

- Centrala ord och begrepp som behövs för att kunna läsa, skriva och samtala om judisk religion, historia och kultur.
- Aktuella samhällsfrågor som rör judisk kultur, historia och religion i medier och andra källor utifrån ett kritiskt förhållningssätt.
- Vad historiskt källmaterial, till exempel ögonvittnesskildringar och officiella dokument, kan berätta om olika judiska erfarenheter genom historien.

## BETYGSKRITERIER

### Betygskriterier för betyget E i slutet av årskurs 9

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om tolkningar och praktiker inom judiska religiösa traditioner och sekulära förhållningssätt. Eleven för **enkla** resonemang om likheter och skillnader mellan olika inriktningar och förhållningssätt.

Eleven visar **grundläggande** kunskaper om det judiska folkets historia. Eleven för **enkla** resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och av människors levnadsvillkor och handlingar under olika tidsperioder. Eleven för också **enkla** resonemang om hur myter och historia brukas för olika syften.

Eleven för **enkla** resonemang om hur kulturer och identiteter har utvecklats och utvecklas inom judiska gemenskaper och genom judars möten med olika samhällen.

Eleven för **enkla** resonemang om olika samhällsfrågor som är relevanta för ämnet. Eleven ställer frågor till historiska och nutida källor och för **enkla** resonemang om vad källorna kan berätta samt om källornas relevans och trovärdighet.

### Betygskriterier för betyget D i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

### Betygskriterier för betyget C i slutet av årskurs 9

Eleven visar **goda** kunskaper om tolkningar och praktiker inom judiska religiösa traditioner och sekulära förhållningssätt. Eleven för **utvecklade** resonemang om likheter och skillnader mellan olika inriktningar och förhållningssätt.

Eleven visar **goda** kunskaper om det judiska folkets historia. Eleven för **utvecklade** resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och av människors levnadsvillkor och handlingar under olika tidsperioder. Eleven för också **utvecklade** resonemang om hur myter och historia brukas för olika syften.

Eleven för **utvecklade** resonemang om hur kulturer och identiteter har utvecklats och utvecklas inom judiska gemenskaper och genom judars möten med olika samhällen.

Eleven för **utvecklade** resonemang om olika samhällsfrågor som är relevanta för ämnet. Eleven ställer frågor till historiska och nutida källor och för **utvecklade** resonemang om vad källorna kan berätta samt om källornas relevans och trovärdighet.

### Betygskriterier för betyget B i slutet av årskurs 9

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

### Betygskriterier för betyget A i slutet av årskurs 9

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om tolkningar och praktiker inom judiska religiösa traditioner och sekulära förhållningssätt. Eleven för **välutvecklade** resonemang om likheter och skillnader mellan olika inriktningar och förhållningssätt.

Eleven visar **mycket goda** kunskaper om det judiska folkets historia. Eleven för **välutvecklade** resonemang om orsaker till och konsekvenser av samhällsförändringar och av människors levnadsvillkor och handlingar under olika tidsperioder. Eleven för också **välutvecklade** resonemang om hur myter och historia brukas för olika syften.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om hur kulturer och identiteter har utvecklats och utvecklas inom judiska gemenskaper och genom judars möten med olika samhällen.

Eleven för **välutvecklade** resonemang om olika samhällsfrågor som är relevanta för ämnet. Eleven ställer frågor till historiska och nutida källor och för **välutvecklade** resonemang om vad källorna kan berätta samt om källornas relevans och trovärdighet.